

Sygn. akt V U 875/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Regina Stępień

Protokolant: sekr. sądowy Ewelina Cyrkot

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2016 r. w Legnicy

sprawy z wniosku Z. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o emeryturę

na skutek odwołania Z. Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

z dnia 20 lipca 2015 r.

znak (...)

I. **zmienia decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 20 lipca 2015 r. , znak (...)** w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy Z. Ł. prawo do emerytury od dnia 21 lipca 2015 roku,

II. **stwierdza, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w przyznaniu prawa do świadczenia,**

III. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na rzecz wnioskodawcy kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

Sygn. akt V U 875/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 lipca 2015 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił wnioskodawcy Z. Ł. prawa do emerytury, ponieważ wnioskodawca nie udowodnił do dnia 1 stycznia 1999 r. wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zakład podał, iż nie zaliczył do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach pracy wnioskodawcy:

- w Przedsiębiorstwie (...) od 1 stycznia 1983 r. do 30 września 1991 r. oraz

- w (...) od 1 października 1991 r. do 16 października 1993 r.,

ponieważ w świadectwach wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie został określony charakter pracy zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. oraz stanowiska pracy nie zostały określone ściśle według działu, pozycji i punktu przepisów branżowych;

- w Przedsiębiorstwie (...) od 22 maja 1996 r. do 31 grudnia 1998 r., ponieważ w świadectwie pracy z dnia 6 lipca 2007 r. charakter pracy nie został określony zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Jednocześnie organ rentowy wskazał, iż udowodniany okres pracy w szczególnych warunkach wynosi 14 lat 3 miesiące i 19 dni i jest niewystarczający do przyznania prawa do ww. świadczenia.

Od ww. decyzji odwołanie złożył wnioskodawca, wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do wcześniejszej emerytury. W uzasadnieniu podał, że w warunkach szczególnych przepracował ok. 19 lat. Wskazał, iż w warunkach takich pracował m.in.:

- w firmie (...) od 6 grudnia 1977 do 15 listopada 1982 r.,
- w firmie (...) od 1 stycznia 1983 r. do 30 września 1991 r.,
- w (...) od 1 października 1991 r. do 16 października 1993 r.
- w Przedsiębiorstwie (...) od 22 maja 1996 r. do 6 lipca 2007 r.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w zaskarżonej decyzji. Dodał, że nie rozpatrywał jako okresów pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia wymienionych w odwołaniu, ponieważ wnioskodawca nie przedłożył żadnych dokumentów potwierdzających wykonywanie takiej pracy, zaś dołączone do odwołania dokumenty nie stanowią podstawy do zmiany zaskarżonej decyzji. Wskazał też, że wnioskodawca jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku OFE za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa, a zasadniczą służbę wojskową odbył w okresie od 30 października 1974 r. do 5 października 1976 r.

Na rozprawie w dniu 13 stycznia 2016 r. wnioskodawca złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu Państwa.

Sąd ustalił:

Wnioskodawca Z. Ł. urodził się dnia (...) Wiek 60 lat wnioskodawca ukończył z dniem (...).

Na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony udowodnił 28 lat, 2 miesiące i 3 dni ogólnego stażu pracy, w tym: 28 lat i 26 dni okresów składkowych oraz 1 miesiąc i 7 dni okresów nieskładkowych. W okresie od 30 października 1974 r. do 5 października 1976 r. wnioskodawca odbył zasadniczą służbę wojskową. W dniu 13 stycznia 2016 r. złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu Państwa.

Dnia 22 czerwca 2015 r. Z. Ł. złożył pierwszy wniosek o przyznanie emerytury w tzw. obniżonym wieku emerytalnym. W wyniku rozpoznania wniosku ubezpieczonego ZUS Oddział w L. w dniu 20 lipca 2015 r. wydał decyzję odmawiającą wnioskodawcy prawa do emerytury, zaskarżoną w niniejszej sprawie.

/bezsporne, nadto akta emerytalne ZUS/

Wnioskodawca Z. Ł. w dniu 5 grudnia 1977 r. podjął zatrudnienie w (...) Przedsiębiorstwie (...) w L. na stanowisku kierowcy. Początkowo ubezpieczony w firmie tej jeździł samochodem marki(...) W dniu 11 czerwca 1979 r. wnioskodawca uzyskał prawo jazdy kat. C uprawniające go do kierowania pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, z wyjątkiem autobusu, a także ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym. Od dnia 12 czerwca 1979 r. wnioskodawca pracował w (...) jako kierowca samochodu

ciężarowego o masie przekraczającej 3,5 tony –jeździł wywrotką marki (...), wożąc m.in. ziemię, piasek, żwir i inne materiały sypkie (miał, węgiel, gruz), a także asfalt. Gdy pojawiła się jakaś awaria samochodu, ubezpieczony przesiadał się na inny pojazd zastępczy takiego samego rodzaju i kontynuował pracę jako kierowca. Stosunek pracy ubezpieczonego w ww. firmie trwał do 15 listopada 1982 r.

W dniu 18 listopada 1982 r. wnioskodawca podjął pracę w Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w P., gdzie został zatrudniony na stanowisku kierowcy. W ww. firmie pracował do 31 grudnia 1982 r., a następnie -w związku z reorganizacją ww. przedsiębiorstwa- został przeniesiony od dnia 1 stycznia 1983 r. do pracy w Przedsiębiorstwie (...) w L.. Na podstawie zawartej w dniu 1 stycznia 1983 r. umowy o pracę na czas nieokreślony ubezpieczony miał świadczyć pracę na rzecz (...) w L. na stanowisku kierowcy. Z dniem 1 kwietnia 1984 r. –w związku z przejściem na warsztat mechaniczny oraz dodatkowym pełnieniem obsługi i konserwacji dzierżawionego sprzętu z M.– zmianie uległ angaż ubezpieczonego na mechanik –kierowca. W takim charakterze wnioskodawca pracował do 30 września 1984 r. W czasie zatrudnienia w przedsiębiorstwie (...) od 18 listopada 1982 r. ubezpieczony jeździł m.in. samochodem ciężarowym skrzyniowym, a także cementowozem. Następnie, od dnia 1 października 1984 r. został oddelegowany do pracy w M.. W umowie o pracę z dnia 1 października 1984 r. strony wpisały jako stanowisko pracy ubezpieczonego –operator. W okresie od dnia 1 października 1984 r. do końca zatrudnienia w (...), tj. do dnia 30 września 1991 r., ubezpieczony pracował w delegacji jako kierowca sprzętu ciężkiego od 10 – 20 ton, w tym operator betonomieszarki oraz pompy do betonu. Ww. pracodawca, po ustaniu stosunku pracy, wystawił ubezpieczonemu świadectwo pracy w szczególnych warunkach, w którym wpisał powyższe dane dotyczące czasookresu i rodzaju pracy ubezpieczonego.

Od dnia 1 października 1991 r. ubezpieczony podjął zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Produkcyjno –Usługowym (...) Sp. z o.o. w L.. W ww. spółce wnioskodawca pracował w charakterze kierowcy cementowozu i wywrotki, a więc sprzętu ciężkiego powyżej 10 – 20 ton. Ww. pojazdem przewoził głównie cement i materiały sypkie, czasami materiały budowlane. Stosunek pracy w tym zakładzie ustał z dniem 16 października 1993 r. Za ww. okres pracy likwidator ww. pracodawcy wystawił ubezpieczonemu świadectwo pracy w szczególnych warunkach. W okresie zatrudnienia w ww. spółce ubezpieczony pobierał zasiłek chorobowy w okresie od 26 stycznia 1993 r. do 1 lutego 1993 r.

W okresie od 19 października 1993 r. do 23 września 1994 r. wnioskodawca pracował w firmie (...).

W okresach: od 2 lutego 1994 r. do 4 lutego 1994 r. (3 dni), od 10 lutego 1994 r. do 28 lutego 1994 r. (19 dni) i od 1 marca 1994 r. do 8 marca 1994 r. (8 dni) ubezpieczony pobierał zasiłek chorobowy.

W okresie od 13 października 1994 r. do 17 stycznia 1996 r. wnioskodawca pobierał zasiłek dla bezrobotnych. Kolejne zatrudnienie podjął w dniu 18 stycznia 1996 r. w Przedsiębiorstwie (...) na stanowisku robotnika budowlanego robót wykończeniowych. Ww. zatrudnienie trwało do 19 maja 1996 r.

W dniu 22 maja 1996 r. wnioskodawca podjął pracę jako kierowca samochodów ciężarowych w Przedsiębiorstwie (...) Spółce z o.o. w L.. W przedsiębiorstwie tym ubezpieczony jeździł wywrotką marki (...) oraz samochodem ciężarowym marki (...)z naczepą niskopodwoziową. W tym charakterze w tej spółce ubezpieczony pracował do dnia 6 lipca 2007 r.

Dowód: akta emerytalne ZUS, w tym: świadectwa pracy, świadectwa pracy w

szczególnych warunkach, zaświadczenie z PUP, oświadczenie

ubezpieczonego; akta kapitałowe

akta osobowe wnioskodawcy z okresu zatrudnienia:

- (...) w L.

- (...) w P.

- w (...) w M.

- w (...) Sp. z o.o. w L.

zeznania świadków:

R. J., e-protokół 00:10:39 i nast.,

W. J., e-protokół 00:16:25 i nast.

J. K., e-protokół 00:22:35 i nast.,

J. M., e-protokół 00:26:56 i nast.,

W. S., e-protokół 00:32:28 i nast.

J. S., e-protokół 00:41:01 i nast.,

R. B. , e-protokół 00:46:34 i nast.,

przesłuchanie wnioskodawcy, e-protokół 00:50:20 i nast.

Sąd zważył:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Obowiązująca od 1 stycznia 1999 r. ustawa o emeryturach i rentach z FUS przewiduje różne podstawy nabycia prawa do emerytury, uzależniając je od daty urodzenia ubezpieczonego. Osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r. – jak wnioskodawca – generalnie nabywają prawo do emerytury powszechnej w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego, który został określony w art. 24 tej ustawy. W przypadku mężczyzn urodzonych po dniu 30 września 1953 r. wiek ten wynosi co najmniej 67 lat (art. 24 ust. 1b pkt 20).

Cyt. wyżej ustawa emerytalna dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. przewiduje jednak dodatkowo możliwość nabycia prawa do emerytury w tzw. obniżonym wieku emerytalnym, z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze na podstawie art. 184 tej ustawy. Wobec nieosiągnięcia przez wnioskodawcę powszechnego wieku emerytalnego, sporną kwestią pozostawało więc, czy spełnia on warunki do nabycia świadczenia tzw. obniżonym wieku emerytalnym.

Zgodnie z treścią przepisu art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 wskazanej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat – dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 25 lat dla mężczyzn. Emerytura, o której mowa wyżej, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu.

Zgodnie zaś z treścią przepisu art. 32 ust. 1 cyt. ustawy emerytalnej, ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Wiek emerytalny, o którym mowa we wskazanym przepisie, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom zatrudnionym w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia

łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Wykazanie ogólnego i szczególnego stażu pracy w wymiarze wyższym niż 25 i 15 lat nie mają znaczenia dla ustalenia samego prawa do świadczenia, a jedynie wpływają na jego wysokość.

Jak wynika z akt nin. sprawy, wnioskodawca w dniu(...)ukończył 60 lat. Na rozprawie w dniu 13 stycznia 2016 r. złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu Państwa, spełniając tym samym jeden z warunków nabycia prawa do wcześniejszej emerytury. Posiada nadto wymagany ogólny okres zatrudnienia co najmniej 25 lat. Sporne w sprawie pozostawało zatem, czy wnioskodawca ma wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy nie zaliczył ubezpieczonemu żadnej z prac jako pracy w szczególnych warunkach z uwagi na błędy w wypełnieniu świadectw pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony temu przeczył, twierdząc, iż w szczególnych warunkach jako kierowca samochodu ciężarowego oraz samochodów specjalistycznych typu betonomieszarka, pompa do betonu itp. pracuje już od 1977 r. z przerwami do 2007 r. Na powyższe okoliczności zawnioskował świadków.

W ocenie Sądu, zgromadzony w niniejszym postępowaniu materiał dowodowy, w szczególności w postaci akt osobowych z okresu zatrudniania ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie (...) w L., w P., w M. i w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. w L. oraz zeznań świadków: J. K., J. M., W. S., R. B., J. S., W. J. i R. J., a także przesłuchania ubezpieczonego, potwierdził, że wnioskodawca Z. Ł. przepracował w szczególnych warunkach wymagany ustawą okres 15 lat, a dokładnie okres 16 lat, 5 miesięcy i 1 dnia. Prace, jakie ubezpieczony w ww. okresie wykonywał, ujęte były w wykazie A cyt. wyżej rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale VIII pod poz. 2, jako prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), za takie bowiem uznać należało pojazdy typu betonomieszarkę, cementowóz czy pompę do betonu. Za okresy pracy w warunkach szczególnych Sąd –mając na uwadze zebrany w sprawie materiał dowodowy– uznał okresy pracy ubezpieczonego:

1. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w L. od 12 czerwca 1979 r. do 15 listopada 1982 r. (3 lata, 4 miesiące i 21 dni),
2. w Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w P. od 18 listopada 1982 r. do 31 grudnia 1982 r. (1 miesiąc i 14 dni),
3. w Przedsiębiorstwie (...) z siedzibą w L. od 1 stycznia 1983 r. do 30 marca 1984 r. (1 rok, 2 miesiące i 30 dni),
4. w delegacji w Przedsiębiorstwie (...) w M. od 1 października 1984 r. do 30 września 1991 r. (7 lat),
5. w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. w L. od 1 października 1991 r. do 16 października 1993 r. (2 lata i 16 dni),
6. w Przedsiębiorstwie (...) Spółce z o.o. w L. od 22 maja 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. (2 lata, 7 miesięcy i 10 dni).

Mimo że ubezpieczony w przedsiębiorstwie (...) pracował od 5 grudnia 1977 r., Sąd za pracę w szczególnych warunkach uznał dopiero okres jego pracy w tym zakładzie od 12 czerwca 1979 r., albowiem dopiero dnia 11 czerwca 1979 r. wnioskodawca zdobył uprawnienia do kierowania pojazdami samochodowymi o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t (prawo jazdy kat. C). Twierdzenia ubezpieczonego, że w ww. okresie zatrudnienia jeździł samochodem ciężarowym: wywrotką, skrzyniowym, betoniarką, wożąc m.in. piasek, żwir, gruz, tłuczeń, węgiel, miał, opał i asfalt potwierdził z całą stanowczością zatrudniony w tym czasie w ww. przedsiębiorstwie i w tym samym charakterze świadek J. M. oraz świadek W. J., który zapamiętał ubezpieczonego z pracy w tej firmie jako kierowcę wywrotki. Inni świadkowie: W. S. i J. S. byli zgodni co do tego, że ubezpieczony we wskazanym wyżej okresie pracy w (...) świadczył pracę jako kierowca samochodu ciężarowego skrzyniowego oraz cementowozu, tj. pojazdu o ciężarze całkowitym do 40 ton służącym do przewozu sypkiego cementu, a następnie także betonomieszarki i pompy do betonu. Ww. pojazdami ubezpieczony jeździł na zmianę, w różnych okresach czasu. Ww. świadkowie potwierdzili także, że w przypadku awarii danego sprzętu, przechodziło się na inny pojazd zastępczy i pracowało dalej. Ich zdaniem, ubezpieczony nie pracował nigdy jako mechanik. Sam ubezpieczony również takiej okoliczności zaprzeczał. Jednakże w jego aktach osobowych z okresu pracy w przedsiębiorstwie (...) zachował się angaż na

stanowisko mechanik –kierowca i dokumenty potwierdzające, że w okresie od 1 kwietnia 1984 r. do 30 września 1984 r. powierzono mu obsługę i konserwację sprzętu w tym zakładzie. Dlatego też Sąd –uznając, iż dokumenty z akt osobowych ubezpieczonego z okresu jego zatrudnienia w (...) stanowią wiarygodne źródło dowodowe– nie mógł uznać, iż w tym okresie było inaczej. W ocenie Sądu, ubezpieczony w tym czasie albo wykonywał tylko ww. powierzone mu obowiązki obsługowo –konserwatorskie, albo łączył je z obowiązkami kierowcy samochodu ciężarowego, co oznacza, że obowiązków kierowcy nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jak wymagają tego przepisy uprawniające do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Powyższe wątpliwości nakazywały więc wyłączyć ww. okres (tj. od 1 kwietnia 1984 r. do 30 września 1984 r.) z okresu zaliczanego do okresu pracy w szczególnych warunkach. Wyłączenie ww. okresu oraz okresu pracy wnioskodawcy w przedsiębiorstwie (...) sprzed dnia uzyskania przez niego uprawnień do kierowania samochodami ciężarowymi o masie powyżej 3,5 ton nie miały jednak większego znaczenia dla uznania, iż ubezpieczony spełnił wymagany warunek 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okres ten dopełniły okresy pracy ubezpieczonego w spółkach z o.o.: (...) (od 1 października 1991 r. do 16 października 1993 r.) i w Przedsiębiorstwie (...) (od 22 maja 1996 r. do 31 grudnia 1998 r.). Charakter pracy ubezpieczonego w tych spółkach jako kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, samochodów specjalistycznych (specjalnych) potwierdzili zgodnie świadkowie: W. S., R. J., J. K. oraz R. B..

W takim stanie rzeczy, Sąd nie miał wątpliwości, iż mimo braków w zakresie istnienia czy należytego wypełnienia świadectw pracy w warunkach szczególnych –na które powoływał się organ rentowy– ubezpieczony wykazał, że pracę w takich warunkach faktycznie świadczył w okresach wymienionych powyżej, które łącznie dały 16 lat, 5 miesięcy i 1 dzień. Uznając powyższe, Sąd nie odliczył przy tym niewielkiego okresu niezdolności ubezpieczonego do pracy w spółce (...), kiedy to pobierał zasiłek chorobowy (od 26 stycznia 1993 r. do 1 lutego 1993 r.), albowiem i tak nie miałyby to żadnego wpływu na uprawnienie ubezpieczonego do emerytury w tzw. obniżonym wieku emerytalnym. Nawet gdyby okres ten odjąć od wskazanego wyżej udowodnionego stażu pracy w szczególnych warunkach, to i tak staż ten będzie wynosił powyżej 15 lat.

Mając to na uwadze i uznając zasadność argumentów odwołania, Sąd –w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.– zmienił zaskarżoną decyzję ZUS w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy Z. Ł. prawo do emerytury od dnia 21 lipca 2015 r.(...). Powyższe znalazło swój wyraz w pkt I wyroku.

Z uwagi na okoliczność, iż ubezpieczony stosownie dowody służące wykazaniu, że świadczył pracę w szczególnych warunkach przedstawił dopiero w postępowaniu sądowym, Sąd –mając na uwadze treść art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t. jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 z późn. zm.)– stwierdził, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w przyznaniu prawa do świadczenia, o czym orzekł w pkt II wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 490).